

Eerder gepubliceerd on het Heraldisch Tijdschrift 14 (2008): 55-56. Kleurenafbeelding van het wapen Windsor-Maidenhead uit www.ngw.nl. Verder voegde ik het wapen en zegel van Windsor, ontleend aan www.windsor-berkshire.co.uk toe (juni 2016).

Sleutelwoorden: Windsor, zegel, wapen, putdeksel

Het sigillografische putdeksel van de plaats Windsor

ANTON C. ZEVEN

In vele plaatsen vinden we op straat putdeksels. Sommige zijn klein, andere groot. Door de grote putdeksels kan een mens in- en uitklimmen. Op de meeste vind je een aanduiding van het doel en/of van de producent. Soms zijn de putdeksels versierd met een afbeelding en nog zeldzamer zijn die met een afbeelding van het wapen van de stad waar het putdeksel in gebruik is. In drie eerder gepubliceerde artikelen heb ik aandacht gegeven aan heraldische putdeksels.(1) Wanneer men op internet zoekt met behulp van de zoekwoorden putdeksel, schachtdeckel, plaque d'égout en manhole cover, dan komt men verscheidene websites tegen met afbeeldingen van meerdere putdeksels. Tussen de websites bestaat enige overlap. Putdeksels met het wapen van de plaats, d.w.z. 'heraldieke putdeksels', vinden we in Duitsland, Frankrijk, Groot-Britannië, Noorwegen, Spanje, Italië en Polen. Misschien dat de putdeksels in Polen ook een Duitse erfenis zijn. Dat kan ook gelden voor putdeksels in Noordoost Frankrijk. Van België en Nederland zijn mij geen heraldieke putdeksels bekend.

Zegelafdruk als afbeelding

Een afwijkende putdeksel is dat van Windsor, gelegen in Berkshire, ten westen van Londen. In plaats van een wapen is een zegel afgebeeld. Het zegelbeeld toont ons een burcht van drie torens, gemetseld en gekanteeld, (waarvan de middelste toren hoger is dan de buitenste twee en van een poort is voorzien); aan elke zijde van de burcht bevindt zich een wapenschild, rechts met drie gaande leeuwen boven elkaar (koning Edward van Engeland) en links een wapenschild, gedeeld I. 'dimidiated' Engeland, II. dimidiated gevierendeeld, kwartier 2. een klimmende leeuw (Leon), kwartier 4. een toren (Castilië) (koningin Eleanora van Castilië). Omschrift: +s'. COMMVNE:BVRGENSIUM:WYNDL'SORIE+ (waarbij de letters N in spiegelbeeld).

Daar ik meer informatie over het zegel van

Windsor wilde inwinnen, nam ik contact op met Adrian Ailes, Principal Records Specialist van het Early Modern Team, Advice and Records Knowledge Department van The National Archives (TNA). Hij hielp mij in 2006 bij de beschrijving van het (onduidelijke) zegel van Londen, dat ik in het gemeentearchief van Wageningen had gevonden (2). Hij verwees mij naar de hiervoor gegeven zegelbeschrijving (3). Ailes meldde eveneens dat er verschillende lezingen van het omschrift zijn. Elias Ashmole, Windsor herald in 1665 leest het als s' COMMVNE BVRGENSIUM WYNDLSORIE, terwijl de Gray Birch eind 19e eeuw het laatste woord als WYND'LSORIE' ontcijfert. Birch's lezing is gebruikt in het putdekselzegel. Het zegel wordt niet afgebeeld.

Het zegel en het wapen van Windsor staan in nauw verband met elkaar (3): gedeeld. van zilver en groen, waaroverheen een aanzierende hertenkop van zilver met zwarte geweistangen en vergezeld tussen de geweistangen van een gevierendeeld schildje 1 en 4. met Nieuw-Frankrijk (in blauw drie gouden lelies), 2 en 3. Engeland (in rood drie gaande aanzierende leeuwen boven elkaar), en in de schild-

Een putdeksel met het zegel van Windsor <commons.wikipedia.org/wikipedia/common/thumb>

Foto: Immanuel Giel (2006)

Afbeelding wapen van Windsor-Maidenhead (www.ngw.nl)

voet een zilveren kasteelmuur met drie torens, met in de middelste toren een groene poort met een gouden valhek. Dit wapen is in 1566 door William Harvey, Clarenceux King of Arms, tijdens zijn 'visitation' van Berkshire vastgelegd.

Windsor en Maidenhead zijn nu gefuseerd en in het nieuwe gedeelde wapen is de rechter kwartier het vroegere wapen van Windsor.(4) Het is merkwaardig dat de enige afbeelding van het zegel van Windsor een putdeksel is.

Bronnen

(1) Verschillende websites, o.a. <www.schachtdeckel.de>, <www.psidirect.de/galerie/galerie.html>, <de.wikipedia.org/wiki/schachtdeckel>;

■ A.C. Zeven. 2007a. Een heraldische putdeksel in Trier. *Heraldicum Disputationes* 12: 6-7;

■ A.C. Zeven. 2007b. Een tafelende griffioen in Venetië en een putdeksel te Verona. *Heraldicum Disputationes* 12: 58-59;

■ A.C. Zeven. 2007c. Heraldische putdeksels in Praag en Spremberg. *Heraldicum Disputationes* 12: 109-11.

(2) A.C. Zeven. 2007. Zegels van Wagenvene, Wageningen en andere instellingen in Nederland en het buitenland. (*Liber Sigillorum Wageningensis* II). Publicatie Gemeentearchief Wageningen. Wageningen. 175p.

(3) W. de Gray Birch. 1892. *Catalogue of seals in the Dept. of MSS, British Museum. deel 2. Londen. 839p.* Item Windsor nr 5512: zegel: de Gray Birch (1892) nr 5512. [Late 13th cent.] 2½ in. (= 6,25 cm, ACZ). A triple-towered castle, masoned and embattled. In the field on each side a shield of arms: left. England for Edward I, right. per pale, dex. England dimidiated, sin. per fess, in chief Leon, in base Castile, for Queen Eleanor of Castile, being a dimidiation of her whole shield of quarterly Leon en Castile. s' COMMUNE BURGENSIUM WINDSORIE. Beaded borders. wapen: per fess argent and vert over all a stag's head caboshed argent attired sable between the attires in chief an escutcheon of France modern and England quarterly in base a castle wall with three towers argent in the central tower a gateway vert with a portcullis. Recorded in W. Harry Rylands. 1907-1908. *The Four Visitations of Berkshire, 1532, 1566, 1623, 1665-66.* Dit boek heb ik niet kunnen inzien. Met dank aan Adrian Ailes.

(4) Voor het wapen van Windsor-Maidenhead in kleur, zie: <www.ngw.nl> van Ralf Hartemink.

Wapen van Windsor

zegel

Ontleend aan www.windsor-berkshire.co.uk/